

BILBAO BIZKAIA KUTXA-EUSKALTZAINDIA

1998.eko Literatura-sariak

Bilbo, 1998-XII-11

Txomin Agirre Saria, *Eleberria*.
Toribio Alzaga Saria, *Antzerkia*.
Felipe Arrese Beitia Saria, *Olerkia*.
Mikel Zarate Saria, *Saioa*.

Epaimahaikideak

TXOMIN AGIRRE eleberria: Gorka Aulestia, Txomin Peillen, Ana Toledo.

TORIBIO ALTZAGA antzerkia: Eugenio Arozena, Daniel Landart, Patri Urkizu.

FELIPE ARRESE BEITIA olerkia: Jon Kortazar, Mikel Lasa, Juan Mari Lekuona.

MIKEL ZARATE saioa: Andolin Eguzkitza, Adolfo Arejita, Luis Mari Muxika.

— Mikel Zarate saiakera saria:

Jon Sudupe: *Euskaldunak, liberalak eta komunitatezaleak*.

— Felipe Arrese Beitia olerki saria:

Jose Luis Padron: *Ibaia euri-erasotan bezala*.

— Toribio Alzaga antzerki saria:

Juan Karlos del Olmo: *Jon gurea, Parisen hatzana*.

* * *

EUSKALTZAINDIA ETA BBK (Bilbao Bizkaia Kutxa) erakundeek antolatutako Toribio Alzaga Antzerki Saria 1998-ko epai-mahaia bildurik aho batez erabaki du ondorengo adieraztea:

1. Hamalau antzerki aurkeztu direla, eta beraz, pozik daudela, euskal antzerki idazleen une ona agertzen duelako.

2. Bere antzerki balioak kontuan harturik saria ematea *Jon Gurea, Parisen Hatzana* titulua daramanari.

3. Lanen interesa kontsideraturik erakunde antolatzaileei hurrengo urteetan bi sari ezar ditzaten eskatzea.

Sinatzen dute epai-mahaikideok:

Daniel LANDARTek

Patri URKIZUK

Eugenio AROZENAK

Azpeitian, 1998ko abenduaren 3an, Ander Artzelus eta Antonio Maria Labaien.

Azpeitiko Antzerki Topaketetan omendu diren egunean.

* * *

Euskaltzaindia-BBKk antolatutako Literatura sarien artean, "Felipe Arrese-Beitia" Olerki Saria 1998an nori eman erabakitzeko, Euskaltzaindiak izendaturik, bildu dira:

Jon Kortazar, Mikel Lasa eta Juan Mari Lekuona.

Behar diren deliberazioak burutu ondoren, hau izan da hartu duten erabakia: "Felipe Arrese-Beitia" Olerki Saria, 1998an *Ibaia euri-erasotan bezala* poemategiari ematea.

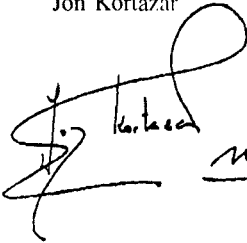
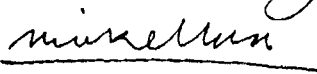
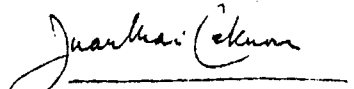
Agiri honek bere ondorioak izan ditzan behar den une eta lekuetan, izenpetzen dute epai-mahaikoek.

Donostian, 1998ko abenduaren 9an.

Jon Kortazar

Mikel Lasa

Juan Mari Lekuona

* * *

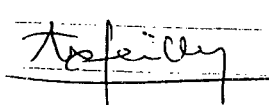
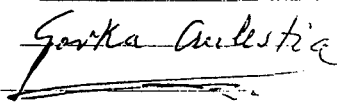
BBK-k eta Euskaltzaindiak antolatutako "Txomin Agirre" Sarira aurkeztutako eleberriak epaitzeko Gorka Aulestia, Txomin Peillen eta Ana Toledo bildu dira. Behar diren araketak egin ondoren honako erabaki hau hartu dute: Saria ez ematea.

Donostian, 1998ko azaroaren 24an.

Gorka Aulestia

Txomin Peillen

Ana Toledo

* * *

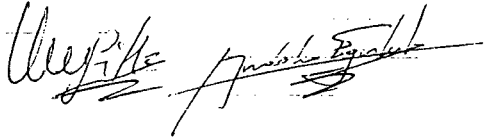
Egun, 1998ko abenduaren 5eko arratsaldeko seietan Euskaltzaindiak antolatutako "Mikel Zarate" saio-sariko epaimahaikideak Bizkaiko Durangon baluta, ondoko erabakia hartu dute batez, saria *Euskaldunak, liberalak eta Komunitatezaleak* izeneko lanari ematea.

Eta dagozkion ondorioak bete daitezzen, behean sinatzen dugu.

Adolfo Arejita

Luis Maria Muxika

Andolin Eguzkitza

**BILBAO BIZKAIA KUTXA-EUSKALTZAINDIA:
1998.eko LITERATURAN SARITURIKO
LIBURUKIEN AURKEZPENA**

Bilbo, egoitza, 1999-VI-18

BILBAO BIZKAIA KUTXA-EUSKALTZAINDIA LITERATURA-SARIKETAK

Bilbo, egoitza, 1999-VI-18

*Jean Haritschelhar,
euskaltzainburua*

Jaun andereak, eguerdi on

Joan den abenduan aurkeztu ziren BBK eta Euskaltzaindiak urtero eskaintzen dituzten literatura sarien irabazleak.

Sei hilabeteren buruan berriz hemen gaude Euskaltzaindiaren areto nagusi honetan 1998ko saridunen liburuen aurkezteko. Badakit idazlearen ametsa dela berak sortu duena (eleberria, saioa, antzerkia ala olerkia) egun batez izan dadin kaleratua. Hori gertatzen zaie 1998ko saridunei BBK-ri esker.

Alabaina, elgarrekilako hitzarmenak manatzen duen bezala, Bilbao Bizkaia Kutxak ez du bakarrik dirua emaiten sarientzat, bainan ere argitaratzen ditu obrak.

Orai, agurtu nahi nuke José Ramón Bilbao, gutartean eta ene ondoan dagoena BBK-ren izenean. Aspaldi honetan lanean ari gara elgarrekin eta pentsatzen dut segituko dugula atzo bezala bihar ere. Ikusiz idazleen artean zer fama daukaten egun batez sarituak izan direnek, nabari da eskaintzen ditugun sariek arrakasta handia daukatela. Eskerrak bihurtzen dizkiot BBK-ri Euskaltzaindiaren izenean.

Eskerrak ere epai mahaietako jaun- andereei merezimendu asko daukatelakotz aztertuz sakonki, bakoitzak bere sailcan, etortzen zaizkien obrak.

Eskerrak ere kazetariei, prentsa, irrati eta telebistakoei. Hor zarete, jaun andereak, beti prest erakusteko eta zabaltzeko Euskaltzaindiak agertzen dituen lanak, antolatzen dituen jardunaldi eta kongresuak. Zuei esker euskaldunek jakin dezakete zeri buruz eta nola jokutzen den Euskaltzaindia.

Agur bero bat denoi.

JON GUREA, PARISEN HATZANA

Karlos del Olmo

Premio de teatro: Toribio Alzaga. Antzerki Saria

Antzokia ilunpean. Argia piztu eta bikote bat agertuko da. Paris. 1972. urtea. Maitaleak dira. Gizona burumakur dago, etsita.

—Neure buruaz beste egingo dut! —dio gizonak.

—Bon, maitea! —emakumeak erantzun.

Elkar besarkatu eta musukatu ostean, emakumea badoa. Handik astebetara gizona hilda agertuko da bere ganberan.

* * *

Surrealista eman lezake, baina antzeko zer edo zer gertatu omen zen Jon Mirandek bere burua hil baino egun batzuk arinago. Hainbat egunez lantokikoak, lagunak eta maita-bera ez omen ziren kezkatu. Iragarritako heriotza baten kronika ala tragedia hutsa, inon izan denik eta handiena?

* * *

Gertaera dramatizatu honek bide ematen du denoi gomutarazteko Euskaltzaindiak eta BBK erakundeak lan eskerga egin arren —eta benetan ezin eskertuzko lantegia leporatu diote bere buruari—, sariak eman arren, Antzerkia taularako jaio zela. Hau da: zertarako idatzi antzerkia inork inoiz antzeztuko ez badu? Beste literatura batzuetan antzerki literatura ezinago osasuntsu dago: testuak erosi ez ezik, irakurri ere egiten dira. Eta horrezaz gain, lanak antzeztu ere. Zoritzarrez, badirudi ezi gurean ez dela ez bata ez bestea jazotzen: hau da, herriak hurbilen sentitzen izan duen literatura ez da liburudendetara eta liburutegi publikoetara heltzen maiz, eta horren adibiderik mingarriena honako sari hauek: nekez aurkituko ditu-eta apaletan bila dabilenak. Eta, jakina, urtean oso lan gutxi estreinatzen da euskaraz, eta are gutxiago euskaraz sortua, kanpoan arrakasta izandako produktu komertzialek etekin hobea ematen omen dutelako. Azkena, baino ez munta txikienekoa, literatura-kritikariek paperetako zokorik haustuenean atzendu dute literatura mota hau.

* * *

Antzerki lan honen bitartez Jon Mirande Ayphasorhok (1925-1972) bere buruaz beste egin aurreko azken ordu ustezkoak modu dramatizatu eta poetiko batean berreraiki gura izan ditu egileak. Mirande, euskaldun (zahar) berri(tu)a, Euskal Herritik kanpo bizi

izandakoa, gizon gaitzetsia bere garaiko euskaldun askoren artean, batuaren aitzindari eta defendatzaile sutsua, baztertua baztertuetan, marjinala marjinaletan, poeta, edale porrokatua, nazia (omen), misoginoa (omen), hizkuntzalari bikaina —hainbat hizkuntza handi eta gutxitu zekizkien eta—, euskaldun heterodoxoa, itzultzailea, lagunei guttiz emana, depresioak (gaurko gaitzak) jotako gizaki errukarria, euskaltzain urgazlea, pedofiloa, gurasoen zaintzaile bikaina biak hil ziren arte, miseria gorrian bizi izandako idazlea, putazalea, diruaz gaindi bizi zen izpiritu hutseko gizakia... Zelakoa ote zen? Miranderen ondoan Theresa neskatxa maitale asmatua (?), erbestean hil zen lagun euskaltzalea, apaiz bat, psikiatra bat, eta pentsalari abertzalea: bi aldeko, bi kontrario eta medikua, zientziaren ukitu hotza edo.

Antzezlanak Miranderen Parisko ganbera dena-beharrekoa izango du eszenatoki bakar eta soiltzat. Baina eszenatoki hori ametszko Whalhalla ere bihurtuko da aldian-aldian. Eta hirugarren ekitaldian (3 ekitaldi ditu eta) Etxeparek aldarrikaturiko Judizio Jeneralaren egoitza ere izango da. Bigarren ekitaldia bakarrizketa moduko bat da, hasierakoan eta amaierakoan gainontzeko pertsonaiak agertuko direna. Jonek bere burua hilko du, baina Theresa agertuko da idazlearen arima hainbeste desiraturiko "Gazteen Lurraldera" eramateko.

Oraindik bizirik balego, agian garai hartan baino zokoratuago genuke Jon, gaur egungo irizpide politiko eta etikoen arabera.

**JON GUREA, PARISEN HATZANA
(JON NUESTRO, QUE YACES EN PARIS)**

Karlos del Olmo

Premio de teatro/teatral *Toribio Alzaga Antzerki Saria*

El escenario está a oscuras. Se encienden las luces y aparece una pareja en escena. Paris. 1972. Son amantes. El hombre está cabizbajo, apesadumbrado.

—¡Me voy a suicidar! —dice el hombre.

—¡Bon, cariño! —le responde la mujer.

Tras abrazarse y besarse, se separan y la mujer se marcha. Al de unos días el hombre aparecerá muerto en su buhardilla.

* * *

Podría parecer simple teatro surrealista, pero algo parecido ocurrió, según cuentan, días antes de la muerte de Jon Mirande. Durante varios días los compañeros de la oficina, los amigos y su amante no se preocuparon por su desaparición. ¿Crónica de una muerte anunciada o tragedia pura y dura, una de las más grandes nunca acaecida?

* * *

Este suceso dramatizado y dramático da pie para recordarnos a todos que aunque Euskaltzaindia y BBK desarrollen una labor ingente —y ciertamente se han impuesto a sí mismas una tarea que nunca se les agradecerá suficientemente—, aunque organicen y otorguen estos premios, el Teatro ha nacido para ser representado. Es decir, ¿para qué escribir teatro si no lo va a representar nunca nadie? En otras literaturas el teatro goza de excelente salud: los textos no sólo se compran, sino que además se leen. Y, además, se representan. Por desgracia, en nuestra casa parece que no ocurre ni lo uno ni lo otro. Ni este tipo de literatura, que el pueblo siempre ha sentido más cercana, llega a las estanterías, y estos premios son un ejemplo sangrante, pues difícilmente se pueden conseguir en librerías y bibliotecas; ni se representan. Se estrena muy poco teatro en euskara y mucho de lo estrenado son traducciones de obras comerciales que ya han tenido éxito en otros lares. Finalmente, pero no por ello menos importante, la crítica literaria tiene abandonada la crítica de las obras de teatro en el rincón más oscuro y polvoriento de las páginas culturales.

* * *

La obra de teatro intenta reconstruir de un modo dramático y ficticio las últimas horas del escritor vasco Jon Mirande (1925-1972). Aunque los padres de Mirande eran vasco parlantes, según parece él lo aprendió de mayor. Vivió casi siempre fuera del País Vasco, en el que sus obras y pensamientos no fueron bien entendidos y sufrió la marginación del mundo vasco ortodoxo. Vivió casi en la miseria. Nunca se casó. Fue poeta, ensayista, bebedor empedernido, apologista del nazismo, amigo de sus amigos, putaño, traductor, funcionario de un país que odiaba (Francia), estudioso de las lenguas, paidófilo declarado, miembro de Euskaltzaindia durante una temporada, enfermo mental, viajero incansable, defensor de la unidad del euskara...

* * *

Toda la obra de teatro transcurre en una miserable buhardilla parisina. En el primer acto irán apareciendo y desapareciendo el resto de los personajes: Theresa, nombre de una niña-adolescente, personaje de una de sus obras más escandalosas; un amigo vascofilo muerto en el exilio; el psiquiatra que le cuidó en una clínica psiquiátrica francesa; un cura y un intelectual nacionalista que le fustigarán desde distintos puntos de vista. El segundo acto es una especie de monólogo que intenta dar las claves de su estado mental antes del suicidio (presunto). El tercero es una especie de Juicio Final (como lo cantó el primer poeta vasco conocido, Etxepare). El final será la muerte y redención de Jon Mirande Aiphashoro, ser humano sufrido y sufridor, que en los tiempos que corren hoy en día sería considerado poco "correcto".

IBAIA EURI-ERASOTAN BEZALA
Premio poesia Felipe Arrese Beitia saria

José Luis Padrón

Jaun-andre agurgarriak, nire lagun guztiz maiteak:

Gaur aukezten ditugun liburuak gure kulturaren egungo espresio handia dira. Liburu hauek, gureak ere diren beste gizarte, hizkuntza eta kulturekin bat eginik, bizitzarekin hitzeko konpromezua dute, eta gure giza izaeraren barreneko mamia eta gure herriarekiko jarrera pentsamendu aurrerakoien bidez eman nahi dute. Horiek argitaratzeak espresatzeko benetako beharra dugula esan nahi du, euskararen aldeko dugun kementena, gaur egungo euskal kultura, hori bai, euskaraz nahiz gazteleraz adierazten dena, munduan garatzen ari diren sorkuntza-lanen adierazpide nabarmena ere badela.

Maiteminak sortu du olerki liburu honetan irakurlearekin bilduko den lerro bakoitza. Amodioa eman eta hartu, merezi eta galdu. Bere tankera, bere sekretuak eta bere berezitasunak, maite duen gizakiak bakarrik ezagutzen dituenak. Denboraren ibai etengabearen halabeharrez murgildu eta, bizitzan bezala, ibaiak jasaten dituen egoera guztiz aldakorretan euriaren dirdira eta etsipena, une bakoitzean bere mun iheskorra sakonki azaleratuak. Beti desberdina, guztietan gartsua, amorostua izan nahi duen bizitzarekiko grina horrek bultzatzen du indartsu gizapoeta, ibaia euri-erasotan bezala.

Gaur hutsik nator, poeta guztiak bezala, gainerakoan jarri baitut bihotza. Eta oso pozik eskaintzen dut hau bezalako liburuan. Gure Herriak bizi duen garai berri honetan inoiz baino gehiago guztiok beharrezkoak baikara. Gaur gaintitzen ahalegintzen ari garen horrenbeste elkartezin, zartadura, min eta heriotza ondoren, noski ez bakarrik idazten dugunon ardurarekin, Euskal Herriko gizon eta emakume langile guztien partaidetzarekin, denon artean berreraiki beharko baititugu, Gabriel Arestiren heriotzaren urtemuga gogoratu, “gure aitaren etxea”, eta Blas de Oteroren heriotzaren urtemuga oroitzu, guran dirauen herriaren hizkuntza.

EUSKALDUNAK, LIBERALAK ETA KOMUNITATEZALEAK

Premio ensayo *Mikel Zarate* saio saria

Bilbo, 1999-VI-18

Jon Sudupe

Azken urteotan eztabaida filosofiko luze bat izan da liberalen eta komunitaristen artean. Ameriketan hasi eta indarra hartu badu ere, Europara ere zabaldu da orain. John Rawis da liberalen artean buru egiten duena. Charles Taylor dugu komunitaristen ordezkari nagusietakoa. Eta erdibidean dago, nolabait esateko, Jürgen Habermas alemaniarra.

Liberalismoak indibiduoari eta eskubide indibiduali ematen die lehentasuna. Gizabanakoaren hautapen askatasunaz arduratzen da gehienbat, kontestu sozio-kulturalean arreta gehiegirik jarri gabe. Autonomia morala da pentsamendu liberalaren ezaugarri.

Komunitarismoak, aldiz, guztiz garrantzizkotzat dauzka gizarte jakin bateko tradizio, balore eta arau moral konpartituak. Gizataldeen berezitasunen aldekoak dira erabat, giza eskubideen unibertsaltasuna ukatzeraino inoiz. Liberalismoaren subjektu abstraktu eta sustraigabea kritikatzan dute komunitaristek.

Jarrera bakoitzak bere alde onak eta txarrak ditu. Liberalismoak bere egia eta mugak ditu, komunitarismoak bere egia eta mugak dituen bezalaxe. Kontestuen eta berezitasunaren aldeko aldarrikapenean dago bataren egia. Unibertsaltasunaren, erreflexibotasunaren eta tolerantziaren defentsan bestearena.

Ikusmolde biok elkarrengana hurreratu eta uztartzea da saiakera honen asmoa. Liberalismo indibidualistaren eta errepublikanismo komunitaristaren artean erdibidea bilatu nahi du. Unibertsalismo liberala eta norberaren komunitatearekiko atxikimendua bateratzen saiatzen da. Liberalismoaren baloreak bere egin eta euskal komunitate ezberdinduari tinko eutsi zioten euskal liberal fueristen jokabidea jarraibidetzat hartuz, euskaltasun liberal eta komunitatezalearen aldeko aldarrikapena egiten du.

* * *

El libro trata del debate entre liberales y comunitaristas que surgió en los años ochenta en el ámbito anglosajón y que posteriormente se ha extendido también a Europa. Simplificando bastante, diríamos que los liberales priman el derecho a la igualdad y que los comunitaristas reclaman el derecho a la diferencia.

Los liberales como John Rawls abogan por un ordenamiento jurídico éticamente neutral. Afirman que los gobiernos no deben imponer a sus ciudadanos un tipo de vida

preferente o una lengua determinada, por ejemplo. Por contra, los comunitaristas como Charles Taylor o Michael Walzer apoyan que el Estado promueva determinadas concepciones de una vida buena, o fines colectivos en función de grupo. Dicen que el Estado debe comprometerse en proyectos colectivos, como la promoción de una cultura o de una nación.

El ensayo premiado trata de hacer compatibles ambos paradigmas. Propone la búsqueda de un liberalismo comunitarista, de un liberalismo "sensible a la diferencia", tal como plantea el filósofo alemán Jürgen Habermas. En este sentido, el autor reivindica el legado del fuerismo liberal vasco del siglo pasado, como síntesis original entre las posturas liberales y comunitaristas, que puede servirnos de modelo en el momento actual.